

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ALİ MƏHKƏMƏSİ

AZ 1025, Bakı şəhəri, Yusif Səfərov küçəsi 26 Tel.: (+994 12) 489-07-07 Faks: (+994 12) 498-72-69 Veb: www.supremecourt.gov.az Elektron poçt: contact@supremecourt.gov.az

28 sentyabr 2026-cı il

1-8-11-2/2-7945/2026

Azərbaycan Respublikasının rayon (şəhər), ağır cinayətlər, hərbi və apellyasiya məhkəmələrinə

İ C M A L

(maddi sübutla əlaqəli bəzi məsələlərin məhkəmənin yekun qərarı ilə həll olunmasına dair)

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsi Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinə müraciət edərək külli və xüsusilə külli miqdarda narkotik vasitələr və psixotrop maddələrin qaçaqmalçılığı və qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayət işləri üzrə cinayətlərin törədilməsində vasitə kimi istifadə olunmuş tez xarab olan malların satışından əldə edilən, uzun müddət istifadəsiz şəkildə depozit hesabında saxlanılan və üzərində hüquq iddia edilməyən pul vəsaitlərinin taleyinin həll olunması ilə bağlı hüquq tətbiqetmə təcrübəsinin vahidliyini təmin etmək üçün izahın verilməsini xahiş etmişdir.

Müraciətin məzmununa görə izahın verilməsinin zəruriliyi ondan irəli gəlir ki, narkotik vasitələr və psixotrop maddələr adətən ya meyvə-tərəvəzlərin və digər növdə tez xarab olan malların arasında gizlədilir, ya xarici görünüş baxımından həmin malların formasına bənzədilməklə onların arasına qoyulur, yaxud da xüsusi üsullarla bilavasitə həmin malların içərisinə yerləşdirilir, bununla da, həmin məhsullar cinayət əməlinin gizlədilməsinə və yekun olaraq cinayətkar niyyətin həyata keçirilməsinə xidmət edən vasitə kimi istifadə edilir. Cinayət işi üzrə maddi sübut qismində tanınmış belə məhsulların tez xarab olan əmlak kateqoriyasına aid olması və uzun müddət saxlanılmasının mümkün olmaması nəzərə alınaraq isə qanunvericiliyin belə predmetlərin saxlanılması, eləcə də taleyinin həlli ilə bağlı müddəalarına uyğun olaraq onların gömrük hərəclarında satışı təşkil edilməklə əldə olunmuş pul vəsaiti gömrük orqanının depozit hesabına yerləşdirilir. Lakin depozit hesabında saxlanılan bu vəsaitlərin qaytarılmasına dair uzun müddət hər hansı şəxs tərəfindən müraciət olunmadığından və buna dair hüquqi iddia təqdim

Elektron Sənəd Dövriyyəsi Sistemi
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ALİ MƏHKƏMƏSİ
İmzalayan şəxs: Hafiz Nəsibov / Cinayət Kollegiyası / Sədr

Qeyd: <<Elektron imza və elektron sənəd haqqında>> Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsinə əsasən elektron imza əl imzası ilə bərabər hüquqi qüvvəyə malikdir. Elektron imza şəxsin kağız daşıyıcı üzərindəki möhürlə təsdiq edilmiş əl imzasına bərabər tutulur.

Sənədin elektron yüklənmə ünvanı:

<https://verify.sesda.az/info/esign/MbMayrbumFxWVay%2B6UthauQTJx4%2FVNZ3wabynAQ3yO0%3D>

edilmədiyindən qeyd edilən vəsaitlər istifadəsiz şəkildə depozit hesabında saxlanılaraq nəticədə onların hüquqi taleyi qeyri-müəyyən olaraq qalır.

Bu səbəbdən müraciətdə bu qəbildən olan işlər üzrə cinayətin törədilməsində vasitə kimi istifadə olunmuş – maddi sübut kimi tanınmış tez xarab olan malların satışından əldə edilən və cinayət prosesini həyata keçirən orqanın depozit hesabında saxlanılan pul vəsaitlərinin səmərəli istifadə edilməsi üçün xüsusi müsadirə tətbiq edilməklə dövlət nəfinə keçirilməsinin mümkünlüyü məsələsinə baxılmasının hüquq tətbiqetmə təcrübəsi üçün əhəmiyyətli olduğu vurğulanır.

Yuxarıda təsvir edilən – malların aşkar edilməsini çətinləşdirən üsullarla törədilmiş narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qaçaqmalçılığı ilə əlaqədar cinayət işləri üzrə məhkəmə təcrübəsinin təhlilinə əsasən, həmin cinayət işləri üzrə maddi sübut kimi tanınmış tez xarab olan malların satışından əldə olunmuş və cinayət prosesini həyata keçirən orqanın depozit hesabında saxlanılan pul vəsaitinin taleyinin mahiyyəti üzrə həll edilməsi ilə bağlı vahid məhkəmə təcrübəsi formalaşmamışdır.

Belə ki, işlərin təhlili göstərir ki, məhkəmələr təqsirləndirilən şəxslərə ittiham olunduqları cinayət əməllərinin törədilməsində təqsirliliyin sübuta yetirilməməsi əsası ilə bəraət verərkən, depozit hesabında saxlanılan pul vəsaitinin iş üzrə aparılacaq araşdırmanın nəticəsinə uyğun olaraq qərar qəbul ediləndə həmin hesabda saxlanılması, onun qanuni sahibinə qaytarılması məsələsinin malın qanuni sahibinin əməlində cinayət tərkibinin olub-olmamasından asılı olaraq hazırkı cinayət işindən ayrılmış cinayət işi üzrə həll edilməsi, yaxud da maddi sübutun cinayətin törədilməsində vasitə kimi istifadə olunması səbəbindən pul vəsaitinin dövlət nəfinə müsadirə edilməsi barədə qərarlar qəbul etmişlər.

Göstərilənlərə əsasən müraciətdə qaldırılan məsələ ilə əlaqədar vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması məqsədi ilə aşağıdakı izahların verilməsi məqsədəuyğun hesab edilir.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra – CPM) 128.1-ci maddəsinə əsasən, öz xüsusiyyətinə və əlamətlərinə, mənşəyinə, aşkar edildiyi yerə və vaxtına və ya üzərində hadisənin izlərinin saxlanıldığına görə cinayət təqibi üzrə əhəmiyyət kəsb edən halların müəyyən edilməsinə kömək edən hər bir əşya maddi sübut hesab edilə bilər.

Həmin Məcəllənin 129.4-cü maddəsinə əsasən, maddi sübutların və iş üzrə götürülmüş digər əşyaların təyinatı məsələsi məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü və cinayət prosesini həyata keçirən orqanın cinayət təqibi üzrə icraata xitam verilməsi haqqında qərarı ilə həll ediləndə bu əşyalar cinayət prosesini həyata keçirən orqanda saxlanılır. Bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş hallarda maddi sübutlar haqqında qərar cinayət təqibi üzrə icraat qurtaranadək də qəbul edilə bilər.

Həmin Məcəllənin 131-ci maddəsinə əsasən isə cinayət təqibi üzrə icraat başa çatanaq cinayət prosesini həyata keçirən orqan 1) tez xarab olan əşyaları; 2) məişətdə

Elektron Sənəd Dövriyyəsi Sistemi
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ALİ MƏHKƏMƏSİ
İmzalayan şəxs: Hafiz Nəsimov / Cinayət kollegiyası / Sədr

Qeyd: <<Elektron imza və elektron sənəd haqqında>> Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsinə əsasən elektron imza əl imzası ilə bərabər hüquqi qüvvəyə malikdir. Elektron imza şəxsin kağız daşıyıcı üzərindəki möhürlə təsdiq edilmiş əl imzasına bərabər tutulur.

Sənədin elektron yüklənmə ünvanı:

<https://verify.sesda.az/info/esign/MbMayrbumFxVWVay%2B6UthauQTJx4%2FVNZ3wabynAQ3yO0%3D>

gündəlik tələbat əşyalarını; 3) gündəlik qulluğa ehtiyacı olan ev heyvanlarını, quşları və digər heyvanları və 4) verilmiş mülki iddianın və ya əmlak tələbinin təmin edilməsi üçün üzərinə həbs qoyulmamış avtomobil və digər nəqliyyat vasitələrini mülkiyyətçiyə və ya qanuni sahibinə qaytarır. Qeyd olunan əşyaların mülkiyyətçisi və ya qanuni sahibi məlum olmadıqda və ya hər hansı səbəbdən onların qaytarılması mümkün deyilsə, bu əşyalar istifadə, saxlanma və ya qulluq edilməsi üçün müvafiq təşkilatlara verilməlidir.

Göründüyü kimi, cinayət-prosessual qanunvericilik iş üzrə maddi sübut kimi tanınmış tez xarab olan əşyaların mülkiyyətçisinə və ya qanuni sahibinə qaytarılmalı olmasını, bu mümkün olmadıqda isə onların istifadə və sair məqsədlər üçün müvafiq təşkilatlara verilməli olmasını müəyyən etmişdir.

Lakin maddi sübut qismində tanınmış bu cür əşyalardan həm də cinayətin törədilməsində vasitə, yəni cinayətin törədilməsini asanlaşdıran və onun həyata keçirilməsini yüngülləşdirən əşya kimi istifadə olunması onların hüquqi təbiətinin dəyişməsi ilə nəticələnməklə həmin əşyalar barəsində xüsusi müsadirə institutunun tətbiqinin mümkünlüyünü də aktuallaşdırır.

Qanunvericilikdə birbaşa göstərilməsə də, xüsusi müsadirə yeni cinayətlərin törədilməsinin, o cümlədən alət və vasitələrin başqa cinayətlərin törədilməsində təkrar istifadəsinin qarşısının alınması, fərdlərin cinayətkar qəsdlərdən qorunması və sair bu kimi məqsədlərlə tətbiq edilən hüquqi institutdur.

Bu baxımdan Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra – CM) 99-1.1.1-ci maddəsində şəxsin cinayət törədilərkən istifadə etdiyi alət və vasitələrin (qanuni sahibinə qaytarılmalı olan alət və vasitələr istisna olmaqla) xüsusi müsadirə edilməsi, yəni məcburi qaydada və əvəzsiz olaraq dövlət nəfinə alınması nəzərdə tutulmuşdur.

Həmçinin CPM-in 132.1.1-ci maddəsinə əsasən, maddi sübutlar barədə məsələnin həlli ilə əlaqədar məhkəmə yekun qərar çıxararkən şəxsin cinayət törədilərkən istifadə etdiyi alət və vasitələr (qanuni sahibinə qaytarılmalı olan alət və vasitələr istisna olmaqla) xüsusi müsadirə olunmalı və müvafiq təşkilatlara verilməli, onların dəyəri olmadıqda isə məhv edilməlidir.

Təcrübə göstərir ki, istintaq orqanları tərəfindən bir qayda olaraq, iş üzrə maddi sübut kimi tanınmış və cinayətin törədilməsində vasitə kimi istifadə olunmuş tez xarab olan mallar ya yararsız olduğu (eləcə də, hərracda satışının həyata keçirilməsi mümkün olmadığı) üçün akt tərtib edilməklə məhv edilir, yaxud da onların tez xarab olması, uzun müddət saxlanılmasının mümkünüzlüyü, həmin malların qaytarılması ilə bağlı mülkiyyətçisi və ya qanuni sahibi tərəfindən hər hansı müraciətin daxil olmaması və gələcəkdə xüsusi müsadirənin predmeti ola bilməsi nəzərə alınaraq qeyd edilən malların hərracda satışı təşkil olunmaqla əldə edilən pul vəsaiti məhkəmənin hökmü və ya digər yekun qərarı qəbul olunanadək cinayət prosesini həyata keçirən orqanın depozit hesabında saxlanılır.

Elektron Sənəd Dövriyyəsi Sistemi
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ALİ MƏHKƏMƏSİ
İmzalayan şəxs: Hafiz Nəsimov / Cinayət kollegiyası / Sədr

Qeyd: <<Elektron imza və elektron sənəd haqqında>> Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsinə əsasən elektron imza əl imzası ilə bərabər hüquqi qüvvəyə malikdir. Elektron imza şəxsin kağız daşıyıcı üzərindəki möhürlə təsdiq edilmiş əl imzasına bərabər tutulur.

Sənədin elektron yüklənmə ünvanı:

<https://verify.sesda.az/info/esign/MbMayrbumFxVWVay%2B6UthauQTJx4%2FVNZ3wabynAQ3yO0%3D>

Üzərinə həbs qoyulmamış və maddi sübut kimi tanınmış tez xarab olan malların cinayət təqibi üzrə icraat başa çatanaqədək satışı (xüsusiən də, mülkiyyətçinin yazılı müraciəti və yazılı razılığı olmadan) cinayət-prosessual qanunvericilikdə və digər aidiyyəti normativ aktlarda birbaşa nəzərdə tutulmasa da, istintaq orqanları tərəfindən həyata keçirilən bu tədbir cinayətin törədilməsində vasitə kimi istifadə olunmuş malların dəyərinin itirilməsinin qarşısını almağa (artıq realizə edilməklə başqa əmlaka çevrilməsi yolu ilə), bununla da, həmin malların dəyərinin (əvəzləyicisinin) gələcəkdə xüsusi müsadirəsini və ya qanuni sahibinə qaytarılmasını real olaraq təmin etməyə yönəlmiş addım kimi qiymətləndirilməlidir.

Ona görə də bu cür xarakterli işlərə baxarkən məhkəmələr əvəzlənmiş əmlakın ilkin əşyanın hüquqi taleyini izləməsi yanaşmasından çıxış edərək, yekun qərarla maddi sübut kimi tanınmış və cinayətin törədilməsində vasitə kimi istifadə olunmuş tez xarab olan malların satışından əldə olunaraq cinayət prosesini həyata keçirən orqanın depozit hesabında saxlanılan pul vəsaitinin müqəddəratına realizə edilmiş maddi sübutun taleyinin həlli prizmasından qiymət verməklə gəldikləri qənaəti həmin qərarın nəticəvi hissəsində əks etdirməlidirlər.

Çünki CPM-in 346.1.19-cu maddəsində məhkəmənin hökmün (digər yekun qərarın) çıxarılması ilə əlaqədar məhkəmə baxışının nəticələrinə dair müşavirə otağında həmin maddədə müəyyən olunmuş ardıcılıqla müzakirə etməli olduğu məsələlər sırasında “maddi sübutlar məsələsinin necə həll edilməli olduğu” məsələsi də xüsusiə qeyd edilmişdir.

Məhkəmənin yekun qərarının çıxarılması qaydasını təsbit edən CPM-in 347.3-cü maddəsində isə nəzərdə tutulmuşdur ki, müzakirə edilən (CPM-in 346.1-ci maddəsində sadalanan) hər bir məsələ üzrə qəti qərar qəbul edilməlidir, yəni maddi sübutların taleyinin həlli barədə qəbul olunmuş qərar da məhkəmənin yekun qərarında əks etdirilməlidir.

Məhkəmənin ittiham və bəraət hökmlərinin nəticəvi hissəsində maddi sübutların həlli barədə məsələnin əks etdirilməli olması isə CPM-in müvafiq olaraq 353.4.11 və 353.5.5-ci maddələrində birbaşa nəzərdə tutulmuşdur.

Odur ki, məhkəmələr bu cür xarakterli işlərə baxarkən cinayətin törədilməsində vasitə kimi istifadə olunmuş tez xarab olan malların satışından əldə edilmiş pul vəsaitinin taleyi məsələsinə CM-in 99-1.1.1 və CPM-in 132.1.1-ci maddələrinə əsasən maddi sübut barədə məsələnin həllinə uyğun şəkildə yanaşmalı, yekun qərarla məhkəmədə araşdırılmış ittiham tərəfinin sübutları maddi sübutun özünün müsadirə edilməsi barədə nəticəyə gəlmək üçün kifayət etdikdə həmin maddi sübutun satışından əldə olunaraq depozit hesabında saxlanılan pul vəsaitinin dövlət nəfinə alınması (tez xarab olan malların saxlanılması və satışının təşkili ilə əlaqədar çəkilmiş xərclər çıxılmaqla) barədə, malın qanuni sahibinə qaytarılması üçün əsaslar müəyyən edildikdə isə həmin pul vəsaitinin qanuni sahibinə qaytarılmasına (tez xarab olan malların saxlanılması və satışının təşkili ilə əlaqədar çəkilmiş xərclər çıxılmaqla) dair müddəaları göstərməlidir.

Elektron Sənəd Dövriyyəsi Sistemi
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ALİ MƏHKƏMƏSİ
İmzalayan şəxs: Hafiz Nəsirov / Cinayət kollegiyası / Sədr

Qeyd: <<Elektron imza və elektron sənəd haqqında>> Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsinə əsasən elektron imza əl imzası ilə bərabər hüquqi qüvvəyə malikdir. Elektron imza şəxsin kağız daşıyıcı üzərindəki möhürlə təsdiq edilmiş əl imzasına bərabər tutulur.

Sənədin elektron yüklənmə ünvanı:

<https://verify.sesda.az/info/esign/MbMayrbumFxVWVay%2B6UthauQTJx4%2FVNZ3wabynAQ3yO0%3D>

Məhkəmə baxışı nəticəsində realizə olunmuş maddi sübutun cinayətin törədilməsində istifadə edilmiş vasitə olduğu müəyyən edildikdə onun mülkiyyətçisinin (sahibinin) şəxsiyyətinin müəyyən edilməmiş olması, yəni həmin və digər şəxslərlə əlaqədar ayrılmış icraatda ibtidai araşdırmanın davam etdirilməsi baxılan iş üzrə maddi sübutun realizə edilməsindən əldə olunaraq depozit hesabına qoyulmuş pul vəsaitinin xüsusi müsadirəsindən imtina etmək, o cümlədən həmin pul vəsaiti barədə məsələni ayrılmış cinayət işi üzrə icraatın nəticələrindən asılı etməklə açıq saxlamaq üçün əsas deyildir.

Xüsusi müsadirə tətbiq edilərkən (bunun üçün əsasların olduğu müəyyən edildikdə) yalnız cinayətin predmetinin (məsələn, narkotik vasitənin və psixotrop maddənin) bilavasitə gizlədilməsi üçün istifadə olunmuş tez xarab olan malların dəyərinə bərabər pul vəsaiti deyil, bütöv malların satışından əldə edilərək depozit hesabında saxlanılan pul vəsaiti müsadirə olunmalıdır. Çünki cinayətin predmeti malların yalnız bir hissəsinin içərisində və ya arasında gizlədilsə də, malların qalan hissəsi də eyni məqsədə, yəni cinayətin predmetinin aşkar olunmasını çətinləşdirməyə xidmət edir. Ona görə də bu mənada malın cinayətin predmetinin bilavasitə gizlədilməsi üçün istifadə edilməyən hissəsi də cinayətin törədilməsini asanlaşdıran əşya, yəni cinayətin törədilməsində istifadə olunan vasitə kimi çıxış edir.

Əlavə olaraq bildirilir ki, cinayətin törədilməsində vasitə kimi istifadə olunmuş maddi sübutların taleyinin həlli ilə bağlı hüquqi mövqe Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun "Qaçaqmalçılıq işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında" 2 iyun 2016-cı il tarixli, 10 nömrəli Qərarında da nümayiş etdirilmişdir. Belə ki, həmin Qərarın 26-cı bəndinin üçüncü abzasında göstərilir ki, təqsirkar şəxsə məxsus nəqliyyat vasitəsi Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən keçirilərkən onun malların və ya digər əşyaların gizlədilməsi üçün xüsusi saxlanc yerləri (malların gizlədilməsi üçün hazırlanmış, eləcə də nəqliyyat vasitələrində eyni məqsədlər üçün əvvəlcədən sökülmə və yığılmaya məruz qalmış konstruktiv tutum və əşyalarla təchiz olunmuş və düzəldilmiş gizli yerlər) ilə təchiz olunması müəyyən edildikdə həmin nəqliyyat vasitəsi cinayətin törədilməsində istifadə olunmuş alət kimi qiymətləndirilərək CPM-in 132.0.1-ci maddəsinə və CM-in 99-1.1-ci maddəsinə əsasən müsadirə olunur. Qaçaqmalçılıq cinayətinin predmetinin xüsusi olaraq gizlədilməsi üçün alət kimi istifadə olunmuş və maddi sübut kimi tanınmış mallara və ya digər əşyalara münasibətdə də məsələ bu qaydada həll edilir.

Həmçinin Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun "Məhkəmə hökmü haqqında" 24 dekabr 2021-ci il tarixli, 15 nömrəli Qərarının 80-ci bəndində verilmiş izaha əsasən, məhkəmələr xüsusi müsadirə üzrə məsələni həll edərkən cinayətin törədilməsində alət və vasitə kimi istifadə olunmuş, lakin qanuni sahibinə qaytarılmalı olan əmlakın müsadirəsini istisna edən CM-in 99-1.1.1-ci maddəsinin müddəasını nəzərdən qaçırmamalıdırlar.

Elektron Sənəd Dövriyyəsi Sistemi
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ALİ MƏHKƏMƏSİ
İmzalayan şəxs: Hafiz Nəsimov / Cinayət kollegiyası / Sədr

Qeyd: <<Elektron imza və elektron sənəd haqqında>> Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsinə əsasən elektron imza əl imzası ilə bərabər hüquqi qüvvəyə malikdir. Elektron imza şəxsin kağız daşıyıcı üzərindəki möhürlə təsdiq edilmiş əl imzasına bərabər tutulur.

Sənədin elektron yüklənmə ünvanı:

<https://verify.sesda.az/info/esign/MbMayrbumFxVWVay%2B6UthHauQTJx4%2FVNZ3wabynAQ3yO0%3D>

Beləliklə, məhkəmələrə izah olunur ki, onlar bu cür xarakterli işlərə baxarkən yuxarıda qeyd olunan hüquqi mövqeləri nəzərə almaqla yekun qərarla maddi sübut kimi tanınmış və cinayətin törədilməsində vasitə kimi istifadə olunmuş tez xarab olan malların satışından əldə olunaraq depozit hesabında saxlanılan pul vəsaitinin müqəddəratına CM-in 99-1.1.1 və CPM-in 132.1.1-ci maddələrinə əsasən maddi sübut barədə məsələnin həllinə uyğun şəkildə hüquqi qiymət verməlidirlər.

Cinayət kollegiyasının sədri

Hafiz Nəsimov

Elektron Sənəd Dövriyyəsi Sistemi
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ALİ MƏHKƏMƏSİ
İmzalayan şəxs: Hafiz Nəsimov / Cinayət kollegiyası / Sədr

Qeyd: <<Elektron imza və elektron sənəd haqqında>> Azərbaycan Respublikası Qanununun 3-cü maddəsinə əsasən elektron imza əl imzası ilə bərabər hüquqi qüvvəyə malikdir. Elektron imza şəxsin kağız daşıyıcı üzərindəki möhürlə təsdiq edilmiş əl imzasına bərabər tutulur.

Sənədin elektron yüklənmə ünvanı:

<https://verify.sesda.az/info/esign/MbMayrbumFxVWVay%2B6UthauQTJx4%2FVNZ3wabynAQ3yO0%3D>

